

LBRIS

We know
books

Mihaela Nancu

**Memorator de
istorie universală**

pentru clasa a X-a

 Booklet
București, 2016

1962 – a fost convocat Conciliul Vatican II, la care au participat și reprezentanți ortodocși și protestanți; s-a emis Decretul asupra ecumenismului, care exprimă atitudinea Bisericii Catolice în ceea ce privește unirea bisericilor creștine.

Alte religii monoteiste:

- **Budismul**, răspândit în Asia;
- **Islamul**, răspândit în special în țările arabe, este împărțit în mai multe grupări religioase, cele mai importante fiind sunniții și șiiții. Dintre adepții acestei religii s-au desprins grupări teroriste, ostile modernizării și Occidentului, precum Hamas, în Palestina, sau Isis în Siria.

Cuprins

I. Epoca Luminilor.....	3
1. Iluminismul. Noi principii și valori în societate.....	3
2. Absolutismul luminat.....	5
II. Organizarea statelor moderne.....	8
1. Revoluția engleză. Anglia în secolul al XVII-lea.....	8
2. Constituirea Statelor Unite ale Americii.....	14
3. Revoluția franceză.....	18
4. Franța napoleoniană.....	25
III. Revoluția industrială.....	32
1. Revoluția științifică.....	32
2. Revoluția industrială și progresul tehnic.....	35
3. Economie și societate.....	37
IV. Țările Române și Problema Orientală.....	43
1. Secolul fanariot.....	43
2. Războaiele ruso-austro-turce.....	45
3. Anul 1821.....	48
4. Regulamentele Organice.....	52
V. Anul 1848 în Europa.....	54
1. Aspirații liberale și naționale în Europa.....	54
2. Anul 1848 în spațiul românesc.....	58
VI. State naționale și multinaționale în a doua jumătate a sec. al XIX-lea.....	63
1. Principatele Române.....	63
2. Italia.....	70
3. Germania.....	72
4. Austro-Ungaria.....	73
VII. Relațiile internaționale în secolul al XIX-lea.....	77
1. Congresul de la Viena și Sfânta Alianță.....	77
2. Concertul european. Sistemul de alianță.....	78

VIII. Lumea la cumpăna secolelor XIX-XX.....	80
1. Diversitatea europeană	81
2. Civilizațiile asiatice și modernitatea	87
3. Civilizațiile africane și modernitatea	90
4. Statele Unite ale Americii.....	91
IX. Marile conflicte ale secolului XX	94
1. Primul Război Mondial.....	94
2. Tratatetele de pace și relațiile internaționale interbelice	98
3. Al Doilea Război Mondial	104
4. Holocaustul	113
5. România și cele Două Războaie Mondiale	114
X. Lumea în perioada interbelică.....	122
1. România și Marea Unire.....	122
2. Economia, viața cotidiană, mișcarea feministă.....	125
3. România în perioada interbelică – Societate și Cultură	128
XI. Regimurile politice în perioada interbelică	133
1. Regimuri democratice.	133
2. Regimuri totalitare.....	133
2.1 Fascismul.....	133
2.2. Nazismul (Național-Socialismul)	136
2.3. Comunismul.....	137
XII. Lumea postbelică	142
1. Reconstrucția economică și revoluția tehnico-științifică	142
2. Drepturile omului, minoritățile, rolul societății civile	144
XIII. Regimurile politice postbelice	146
1. Regimuri politice democratice.....	146
2. Regimuri politice totalitare	146
XIV. Relațiile internaționale postbelice	149
1. Organizații internaționale	149
2. Războiul Rece	150
3. Prăbușirea regimurilor comuniste	152
XV. România și integrarea euroatlantică.....	155
1. Uniunea Europeană.....	155
2. N.A.T.O.	156
XVI. Religia în lumea contemporană	157

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NANCU, MIHAELA

Memorator de istorie - clasa a X-a / Mihaela Nancu.
– București : Booklet, 2016
ISBN 978-606-590-333-3

94(100)(075.35)

Redactor: Ioana Tudose, Andreea Roșeț

Tehnoredactor: Cristian Radu

Corector: Monica Pleșescu

Coperta: Anca Vrănescu

I. Epoca Luminilor

1. Iluminismul. Noi principii și valori în societate

Iluminismul – curent filosofic, ideologic, politic din secolul al XVIII-lea, ai cărui reprezentanți considerau că ignoranța (întinericul) poate fi înlăturată prin luminile rațiunii umane, chemate să schimbe o lume dominată de dogmatism și superstiții, prin cunoaștere și înțelegere.

Reprezentanți ai Iluminismului:

- **Voltaire** (1694-1778), pe numele adevărat François-Marie Arouet, a scris „*Secolul lui Ludovic al XIV-lea*”, „*Încercare asupra moravurilor și spiritului națiunilor*”, „*Dicționar filosofic*”;
- **Jean-Jacques Rousseau** (1712-1778) și-a expus convingerile în opera sa fundamentală, „*Despre contractul social*”;
- **Charles de Montesquieu** (1689-1775) a criticat moravurile și instituțiile franceze în „*Scrisori persane*”, „*Considerații asupra mării și decăderii romanilor*”, „*Spiritul legilor*”;
- **Denis Diderot** (1713-1784) a scris „*Principiile politicii suveranilor*”, „*Eseu asupra domniilor lui Claudius și Nero*”;

- **Jean le Rond d'Alambert** (1717-1783), filosof și matematician, a scris „*Elemente de filozofie*”;
- „**Enciclopedia**” – cea mai importantă operă a iluminiștilor, elaborată între 1751-1780, în 35 de volume, de 250 de savanți și filosofi, coordonați de Diderot și D'Alambert, cuprinde cunoștințele sistematizate ale epocii, pe domenii și se constituie într-o critică raționalistă a instituțiilor și ideologiei medievale.

Critica societății a constituit preocuparea principală a gânditorilor iluminiști:

- „Înlăturarea „societății de ordine” formată din nobilime, cler și starea a treia, specifică societății feudale;
- promovarea unor valori și principii noi precum:
 - dreptul natural, dobândit prin naștere de către fiecare individ, de a fi liber;
 - suveranitatea poporului, dreptul națiunilor de a-și hotărî singure soarta;
 - egalitatea în fața legilor;
 - separarea puterilor în stat (legislativă, executivă, jude-cătorească), aceasta fiind singura modalitate prin care libertatea indivizilor putea fi garantată, evitându-se astfel concentrarea puterii de către o singură persoană sau instituție care să conducă în mod abuziv;
 - teoria *contractului social*, un acord încheiat între monarh și popor, prin care monarhul își lua

angajamentul că va respecta drepturile și libertățile supușilor săi.

- ideile iluministe s-au constituit, astfel, într-o critică la adresa absolutismului monarhic, au stat la baza formării spiritului politic modern care a animat mișcările revoluționare de pe continentul american și din Franța.

Francmasoneria – asociație secretă constituită în secolele XVII-XVIII în Anglia și Franța, de unde s-a răspândit în întreaga lume, cu scopul de a construi un „Templu al umanității”, ce avea la bază ideea egalității și libertății. Asociația grupa personalități ale vremii care au contribuit la acțiunile revoluționare din sec. XVIII-XIX.

2. Absolutismul luminat

Formă de guvernare din statele Europei Centrale și de Est, specifică sec. al XVIII-lea, în cadrul căreia monarhii absolutiști au inițiat o serie de reforme în spiritul ideilor iluministe.

Frederic al II-lea cel Mare (1740-1786), „regele filosof”, rege al Prusiei:

- a luat măsuri pentru centralizarea internă a statului;
- a făcut din Prusia o mare putere a Europei;
- a protejat Academia din Berlin;
- 1763 – a organizat sistemul de învățământ de șapte ani;

- a luat măsuri pentru îmbunătățirea situației șerbilor, prin menținerea taxelor la 40% din venituri;
- 1748 – a introdus Codul de Justiție, care garanta egalitatea cetățenilor în fața legii, drepturile civile etc.

Iosif al II-lea (1780-1790), împărat al Imperiului Habsburgic:

- 1781 – a emis „Edictul de toleranță” care acorda libertate și egalitate religioasă tuturor supușilor săi, a secularizat averile mănăstirilor și i-a transformat pe preoți în salariați ai statului, încercând astfel să subordoneze Biserica Catolică statului;
- a luat măsuri pentru desființarea organismelor locale (diete), controlate de nobili, și a înfăptuit o reformă administrativă care viza împărțirea statului în circumscripții, conduse de funcționari fideli împăratului, încercând să creeze o administrație centralizată aflată sub controlul împăratului;
- 1781 – a desființat șerbia pe domeniile coroanei, dar opoziția nobilimii a determinat anularea acestei reforme;
- 1784 – limba germană a devenit limba oficială a statului, iar învățământul a devenit obligatoriu, cu tendința de germanizare a populației imperiului.

Ecaterina a II-a cea Mare (1762-1796), împărăteasă a Imperiului Țarist:

- 1775 – reformă administrativă: a împărțit statul în 50 de provincii conduse de guvernatori și consilii locale;
- 1767 – a elaborat un Nakaz (hotărâre) care avea la bază concepții iluministe, pentru revizuirea legilor;
- a unificat legislația;
- a încercat, fără succes, să amelioreze situația țăranilor aserviți.

II. Organizarea statelor moderne

1. Revoluția engleză. Anglia în secolul al XVII-lea

1603 – conducerea Angliei a fost preluată de dinastia Stuart, realizându-se astfel prima uniune dinastică cu Scoția;

Iacob I (1603-1625) – a încercat să instaureze absolutismul de drept prin eliminarea Parlamentului, instituție puternică în Anglia;

Carol I (1625 - 1649) – a încercat să guverneze singur și să introducă în Anglia catolicismul, ceea ce a atras opoziția Parlamentului și pe cea a puritanilor și presbiterienilor englezi (curente radicale desprinse din anglicanism);

1628 – deficitul bugetar l-a determinat pe Carol I să convoace Parlamentul. Parlamentul a profitat de ocazie și a înaintat regelui „*Petiția dreptului*” (document redactat de un grup de parlamentari în frunte cu John Pym, John Hampden și Thomas Wentworth), care critica abuzurile regelui, limita puterea regală și reafirma drepturile Parlamentului englez. Parlamentul a fost din nou dizolvat pe fondul refuzului de a vota impozitele cerute de rege.

Aprilie 1640 – regele, aflat în război cu Scoția, a convocat Parlamentul pentru a cere noi subsidii. După trei săptămâni, Parlamentul a fost dizolvat, deoarece refuza să aprobe cererile regelui. Opoziția parlament-rege s-a accentuat.

Octombrie 1640 – Regele a convocat *Parlamentul cel Lung* (numit astfel, deoarece a funcționat neîntrerupt timp de 13 ani, până în 1653), datorită pierderilor suferite în războiul cu Scoția și necesităților financiare tot mai mari.

1641 – Parlamentul a înaintat regelui „*Mustrea cea mare*”, document prin care protestau împotriva abuzurilor acestuia. Carol I a încercat fără succes să-i aresteze pe liderii opoziției parlamentare, Hampden și Pym.

Războiul civil dintre rege și Parlament (1642-1649)

- Regele a părăsit Londra și și-a concentrat armata în nordul Angliei, la York, apoi la Oxford, controlând nord-vestul țării;
- Parlamentul a organizat, la rândul său, o armată care controla sud-estul. Confrontări militare:
 - **2 iulie 1644** – bătălia de la Marston-Moor, câștigată de parlamentari, a produs o cotitură în evoluția războiului civil, remarcându-se detașamentul „coastelor de fier”, condus de Oliver Cromwell;

- **14 iunie 1645** - Armata Noului Model, reorganizată și condusă de Oliver Cromwell, a obținut victoria decisivă la Naseby. Carol I s-a refugiat în Scoția;
- **august 1648** - armatele scoțiene au fost înfrânte la Preston. Regele a fost capturat.
- **30 ianuarie 1649** – regele Carol I a fost executat.

Republica

19 mai 1649 – a fost instaurată **Republica**, organizată sub forma **Commonwealth**-ului, comunitate politică a binelui și a legii. Conducerea a fost preluată de Consiliul de Stat, condus de Cromwell (puterea executivă) și de Camera Comunelor (puterea legislativă). Camera Lorzilor a fost desființată. Au apărut tensiuni între radicali și moderați, între armată și Parlament. Pentru a pune capăt acestor tensiuni, Cromwell a angajat armata în război împotriva:

- **Irlandei** pe care a înfrânt-o în luptele de la Drogheda și Wexford (1649);
- **Scoției** unde englezii au obținut victoriile de la Dunbar (1650) și Worcester (1651).

Pentru încurajarea comerțului englez, a adoptat două Acte de Navigație (1650 și 1651).

Protectoratul

Decembrie 1653 – a fost instaurat Protectoratul, de fapt o dictatură militară, puterea aparținând lui Cromwell, sprijinit de armată:

- Parlamentul a fost dizolvat;
- A fost adoptat „*Instrument of Government*”, conform căruia puterea era împărțită între:
 - Parlamentul unicameral ales pe trei ani, format din 460 membri, care reprezenta *puterea legislativă*;
 - Consiliul de Stat, format din 21 de membri;
 - Oliver Cromwell care s-a proclamat Lord-Protector, împărțea *puterea executivă* cu Consiliul de Stat.

Restaurația (1660-1688)

- 1658** – moartea lui Oliver Cromwell a pus capăt Protectoratului;
- 1660** – „Declarația de la Breda”, Carol al II-lea (1660-1685) din dinastia Stuartilor a revenit pe tronul Angliei, cu promisiunea că va acorda amnistie generală.
- 1673** – „Test Act”, interzicea ocuparea funcțiilor publice de către neanglicani;
- 1679** – Parlamentul a adoptat, în fața tendințelor absolutiste ale regelui, „Habeas Corpus Act”, lege care reafirma libertățile individuale. Această lege prevedea că nicio persoană nu putea fi arestată decât în baza unui ordin judecătoresc scris, care trebuia adus la cunoștința inculpatului în maximum 24 de ore de la emiterea sa.